

15. Novosiadlyi, B. T., (2006), *Butsniv. Ekskurs u mynule na khvyliakh liubovi. Istoryko-kraieznavchyi narys* [Butsniv. An excursion into the past on the waves of love. Local History essay], Ternopil, Dzhura. (in Ukrainian).
16. Palubiak, B. (2007), *Biletskii "Prosviti" – 120 zvytyazhnykh vesen. Istoryko-publitsystychnoho kharakteru* [Society "Prosvita" of Bila village 120 victorious springs. Historical and journalistic character], Ternopil, Dzhura. (in Ukrainian).
17. Pylypchuk, R. (1966), Ukrainian amateur theater in Transcarpathia, *Narodna tvorchist ta etnografii* [Folk art and ethnography], no 1, pp. 18–27. (in Ukrainian).
18. Savchuk, B. (1999), *Prosvitnytska ta sotsialno-ekonomichna diialnist ukrainskykh hromadskykh tovarystv u Halychyni (ostannia tretyna XIX – kinets 30-kh rokiv XX st.)* [Educational and socio-economic activities of Ukrainian public associations in Galychyna (the last third of the XIX – the end of the 30-th of XX century)], Ivano-Frankivsk, Plai. (in Ukrainian).
19. Skochylas, I. (1993), The history of society "Prosvita" of Borshchiv, *Litopys Borshchivshchyny. Istorychno-kraieznavchyi zbirnyk* [Annals of Borshchiv region. Local History Collection], vol. 2, Borshchiv, Chumatskyi shliakh. (in Ukrainian).
20. Stepaniuk, S. (2010), Amateur theatrical groups and stage productions in the Volyn voivodeship, *Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Serii : Istorychni nauky* [Scientific Journal of Volyn Lesya Ukrainka National University. Series: Historical Sciences], no. 1, pp. 70–76. (in Ukrainian).
21. Homa, V. (1997), *A Denysiv selo slavne* [Denysiv is a glorious village], Ternopil. (in Ukrainian).

УДК 792.03 (477)

Юлія Москвічова

ФЕСТИВАЛЬ "ПОДІЛЬСЬКА ЛЯЛЬКА" В КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОМУ ЖИТТІ ВІННИЧЧИНИ

У статті проаналізовано діяльність Міжнародного фестивалю театрів ляльок "Подільська лялька", який проводиться Вінницьким академічним обласним театром ляльок. Розглянуто динаміку фестивалю від його заснування, жанрову специфіку й тематику фестивалю програм. Визначено місце і роль фестивалю в культурно-мистецькому й театральному житті Вінниччини та його значення у розвитку сучасного українського театального мистецтва.

Ключові слова: театр ляльок, фестиваль театрів ляльок "Подільська лялька", вистава, театральні традиції.

Юлія Москвічова

ФЕСТИВАЛЬ "ПОДОЛЬСКАЯ КУКЛА" В КУЛЬТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЖИЗНИ ВІННИЧЧИНИ

В статье проанализировано деятельность Международного фестиваля кукольных театров "Подольская кукла", который проводится Винницким академическим областным театром кукол. Рассмотрено динамику фестиваля, жанровую специфику и тематику фестивальных программ. Определено место и роль фестиваля в культурной и театральной жизни Винниччины и его значение в развитии современного украинского театрального искусства.

Ключевые слова: театр кукол, фестиваль театров кукол "Подольская кукла", спектакль, театральные традиции.

**FESTIVAL “PODILSKA LIALKA” (PODOLIAN PUPPET)
IN THE ART AND CULTURAL LIFE OF VINNYTSIA REGION**

The article analyzes activity of the International Festival of puppet theater “Podilska lialka” which has been hold by Vinnytsia Academic Puppet Theater since 1999. The festival’s dynamics since time of its foundation, the genre specific and theme of the festival programs have been examined.

The “Podilska lialka” festival concept is activation of puppet theater life development, promotion and preservation of the best examples of Ukrainian classic puppet art, national traditions, support of talented creative youth and creation of conditions for self-realization, popularization of modern puppet art, search for new trends in modern puppet art as well as cultural and aesthetic education of younger generation based on the best achievements of world and national art.

Over time of the festival’s existence the theater management initiated cooperation of Vinnytsia Puppet Theater with the Ukrainian universities in the given field. Cooperation with Kyiv National I. K. Karpenko-Karyi Theatre, Cinema and Television University and Kharkiv National University of Arts named after I. P. Kotlyarevskyi has been started.

The festival has provided an opportunity to expand cultural ties by means of getting artists from all of the regions of Ukraine as well guests from abroad to take part in it. Over 17 years of its existence the festival has enriched the theater treasury of Ukraine by new performances and art discoveries. Over time of the festival’s holding Vinnytsia has been visited by theater troupes from Kyiv, Kharkiv, Kchmelnytskyi, Lviv, Ternopil, Rivne, Chernivci, Poltava, Zhytomyr, Chernigiv, Cherkasy, Zaporizhia, Mykolaiv, Lugansk, Donetsk, the Crimea, as well as Belarus, Russia, Georgia, Lithuania, Poland, Bulgaria, Moldova, Romania, Kazakhstan, Austria, Venezuela and Israel. Festival “Podilska lialka” has restored the viewers and directors interest to national dramatic art, over time of its existence more than 100 performances of Ukrainian and world classics as well as of modern authors dramatic works have been made. Festival “Podilska lialka” is promoting development of puppet theatre art, activation of cultural-art life of the region, is playing an important role in cultural and aesthetic education of the audience based on the best achievements of world and Ukrainian classics and is a significant factor in strengthening Ukraine’s position in the world as a well-developed cultural state.

Key words: *puppet theater, puppet theater festival “Podilska lialka”, performance, theatrical traditions.*

Мистецтво лялькового театру має багате історичне минуле і традиційно використовується як фактор художнього виховання дітей та юнацтва. Проте, сьогодні ляльковий театр вже не є виключно “казковим” дитячим театром, він звернувся до “дорослої” проблематики. Нині в Україні функціонують близько 30 державних, комунальних та декілька приватних лялькових театрів; проводяться популярні міжнародні фестивалі лялькарів: “Інтерлялька” (Ужгород), “Подільська лялька” (Вінниця), “Обереги” (Івано-Франківськ), “Золотий Телесик” (Львів), “Різдвяна містерія” (м. Луцьк), “Дивень” (м. Хмельницький).

Вінницький академічний обласний театр ляльок (ОТЛ) – один з перших лялькових театрів в Україні (заснований у жовтні 1938 р.). Майже сорок років театр очолював відомий лялькар, член УНІМА (Міжнародна спілка діячів театру ляльок), заслужений діяч мистецтв України В. Шестак. Одним з найцікавіших постійних заходів, що суттєво вплинув на розвиток театрального мистецтва регіону, став Міжнародний фестиваль театрів ляльок “Подільська лялька”, започаткований у 1999 р. Вінницьким академічним ОТЛ. Головним ініціатором фестивалю виступив директор театру М. Байдюк. Фестиваль “Подільська лялька” проводиться раз на два роки у місті Вінниці за підтримки Міністерства культури і туризму України, Національної спілки театральних діячів України, Обласної державної адміністрації, Вінницької міської Ради, управління культури і туризму Вінницької облдержадміністрації. Фестиваль сприяє укріпленню міжнародних культурних зв’язків України і, зокрема, Вінниччини, обміну досвідом серед провідних театральних установ Європи.

Перебіг фестивалю “Подільська лялька” щоразу широко висвітлюється в засобах масової інформації – на регіональному телебаченні, радіо, у місцевій пресі (статті І. Купецької [4], Т. Марчук [5], М. Мельника [6], Ю. Сегеди [9], О. Чебана [11], Е. Фролова [10] та ін., окремі фестивалі аналізували відомі мистецтвознавці Р. Коломієць [3], А. Підлужна [8], проте загальна мистецька динаміка та культурологічний аналіз фестивалю ще не ставали предметом наукових розвідок.

Мета статті – проаналізувати динаміку, тематику та жанрову специфіку фестивалю “Подільська лялька”, визначити його роль у розвитку театральних традицій на теренах Вінниччини.

Концепцією фестивалю “Подільська лялька” є активізація розвитку лялькового театрального мистецтва, пропаганда та збереження кращих зразків світової та української класики, національних традицій, підтримка талановитої творчої молоді та створення умов для її самореалізації, популяризація сучасного лялькового мистецтва серед широких верств населення, пошук нових напрямів у сучасному ляльковому мистецтві, а також культурне й естетичне виховання підростаючого покоління на кращих здобутках світового і національного мистецтва. Фестиваль складається з конкурсної програми, що передбачає презентацію та перегляд конкурсних творів, їх оцінювання професійним журі та фестивальної програми – перегляду вистав, які не оцінюються. У рамках фестивальної програми здійснюються покази благодійних вистав, виступи дитячих творчих колективів Вінниччини, майстер-класи провідних майстрів мистецтва театру ляльок, прес-конференції тощо.

Фестиваль проводиться за такими жанровими напрямками: режисура, сценографія та художнє оформлення ляльок, акторство, музика. Голова журі фестивалю – член-кореспондент Академії мистецтв України, доктор мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України Ростислав Коломієць.

Перший фестиваль відбувся у жовтні 1999 р. Його учасниками стали театральні колективи з Тернополя, Кієва, Черкас, Львова, Донецька, Житомира, Криму, Хмельницького, Миколаєва, Вінниці, Білорусії, Грузії та Болгарії. Загалом професійне журі та глядачі переглянули 23 вистави. Фестиваль було вирішено проводити раз на два роки поперемінно в одному з обласних центрів Поділля. Але вийшло так, що фестиваль прижився саме у м. Вінниці.

В 2001 р. (Другий Міжнародний фестиваль “Подільська лялька”) географія фестивалю розширюється – залучені театри з Молдови, Росії та Польщі. Впродовж чотирьох днів глядачі та журі фестивалю переглянули п'ятнадцять вистав, частина з них – за мотивами народних казок, решта – за сучасними драматургічними творами (“Зелена гора” Я. Верещак, О. Вратарьов, реж. – Р. Неупокоев, Чернівецький обласний театр ляльок (ОТЛ); “Чарівна зброя Кендзо” М. Супоніна, реж. – С. Брижань, Хмельницький ОТЛ). В програмі фестивалю вистави не тільки для дітей, а й для дорослих. Це “Аджентіна” Черкаського незалежного театру маріонеток та “Романс Перлімпліна і Беліси” польського театру “Окно” (м. Люблін). У фестивалі прийняли участь і студенти акторського курсу кафедри театру ляльок Харківського державного інституту мистецтв ім. І. Котляревського з виставою “Незвичайні змагання” Є. Сперанського, реж. – Н. Брикова. Колектив Вінницького театру ляльок отримав Першу премію за виставу “Коза-дереза” М. Супоніна, реж. – О. Свіньїн, випускник Харківського державного університету мистецтв ім. І. Котляревського. У Вінницькому театрі ляльок працює з 1983 р., пройшовши шлях від актора театру допоміжного складу до головного режисера.

Учасниками Третього Міжнародного фестивалю театрів ляльок “Подільська лялька” (2003 р.) стали 12 театральних колективів з України, Польщі та Росії. Гран-прі фестивалю отримав Волинський театр ляльок за виставу “Підкова на щастя”, в якій задіяні лише три актори, шапки яких, вивернуті навиворіт, перетворюються на фігурки казкових героїв. А дерев'яний візок на порожньому просторі сцени трансформується залежно від сюжетної лінії то на будиночок з парканом, то на ліс і озеро. Київський приватний театр ляльок “Равлик” одержав три нагороди за виставу “Чарівна скрипка” – диплом II ступеня, за музичне оформлення (Ю. Шевченко), за ляльки (В. Нікітін). Дива ляльководіння показали Ю. Тітаров і Л. Міхня, їхні голоси органічно відповідали характерам лялькових персонажів, і всі вони вийшли колоритними образами звірят, яких подружила музика. Колектив Вінницького театру

отримав Диплом 3-го ступеня за виставу “Хто розбудить Сонечко?” О. Веселова, реж. – О. Свінїн. Найкращою експериментальною роботою журі визнало виставу “Марк Шагал. Подолання” Одеського театру-студії “Арт-терапія”. Завдяки синтезу лялькового спектаклю, живого плану, тіньового театру, образотворчого ряду з використанням копій полотен художника виник пронизливий монолог-спогад, монолог-повість про власне життя, кохання, про час і його страшні жорна [8].

У Четвертому Міжнародному фестивалі “Подільська лялька” (2005 р.) взяли участь 12 театральних колективів з Донецька, Житомира, Запоріжжя, Луганська, Миколаєва, Полтави, Сімферополя, а також з Білорусі, Польщі та Росії. Гран-прі одержав білоруський театр з Вітебська за виставу “Забутий скарб”. Цікаво проявив себе Донецький театр ляльок, отримавши два дипломи за виставу “Тук-тук. Хто там?” за постановку і музичне оформлення, де кращим режисером було визнано В. Бугайова, та за кращі ляльки – художник В. Нікітін [5, с. 4]. Луганський театр ляльок представив складну у постановці філософську притчу “Бик, віслук та коза”, та, попри юний вік глядачів, вистава справила чудове враження на публіку, виховуючи розуміння справжніх людських цінностей [6, с. 10]. Колектив Вінницького академічного ОТЛ отримав Диплом за кращу чоловічу роль та приз глядацьких симпатій за виставу “Як лисичка пташкою була” О. Кузьміна. В рамках фестивалю з великим успіхом пройшов концерт дружби за участю танцювальних колективів з Свентокшинського воєводства (Польща), Зразкового ансамблю “Барвінок” (Вінниця) та театрів ляльок – учасників фестивалю [12, с. 5].

У П'ятому Міжнародному фестивалі “Подільська лялька” (2007 р.) прийняли участь 17 театральних колективів з України, Росії, Білорусі, Болгарії та Румунії. На конкурс були представлені вистави різних жанрів – від казок для найменших глядачів до вистав для дорослої публіки: “Вій” за М. Гоголем (Могильовський ОТЛ, Білорусь), дитяча комічна опера “Коза-дереза” М. Лисенка (Рівненський ОТЛ), комедія “Три міхи хитрощів” О. Кузьміна за І. Франком (Вінницький ОТЛ). Твори світової класики були представлені виставами “Кіт у чоботях” за Ш. Перро (Театр “Русе”, Болгарія), “Лускунчик” за Е.-Т.-А. Гофманом (Запорізький ОТЛ), “Стійкий олов'яний солдатик” за казкою Г. Андерсена (Одеський ОТЛ), “Гидке каченя” за казкою Г. Андерсена (Криворізький міський театр ляльок), “Золота рибка” за О. Пушкіним (Театр “Лучаферул”, Румунія). У Фестивалі прийняв участь приватний театр “Іст-Арт” (м. Миколаїв) – вистава “Ми їдемо, їдемо, їдемо” Р. Гребенюка (вистава-урок) та приватний театр “Равлик” (м. Київ) – вистава “Жужик” Ю. Тітарова. Серед вистав – учасників конкурсної програми і “оригінальна історія про Ромео і Джульєтту” – вистава “Усі миші любляють сир” Д. Урбана (Белгородський державний театр ляльок) [7].

Значна кількість конкурсних вистав – вистави за мотивами українських та російських народних казок: “Котик, Півник та Лисиця” О. Олесь (Чернігівський ОТЛ ім. О. Довженка), “Гуси-лебеді” Ю. Бичкова (Волгоградський ОТЛ), “Мерзни, мерзни, вовчий хвост!” (Астраханський ОТЛ), “Таємниця рудого Жевжика” В. Нестайка (Донецький ОТЛ). Житомирський ОТЛ до уваги глядачів та професійного журі презентував виставу “Казка мандрівного лялькаря” Я. Вільковського, а Київський міський театр ляльок – виставу “Коник-горбоконики” М. Урицького за П. Єршовим. Вінницький ОТЛ представив дві вистави. Це “Три міхи хитрощів” О. Кузьміна за І. Франком (комедія), чудову музику до якої, стилізовану під коломийки, написав вінницький композитор Р. Мархлевський (перемога в номінації “За кращу музику до вистави”). І вистава, що отримала Гран-прі П'ятого фестивалю, – веснянка-фантазія “Івасик-Телесик”, створена О. Кузьминим за мотивами української народної казки, реж. – О. Свінїн. Вистава задумувалась як фантазія на теми язичницьких звичаїв і обрядів прадавніх українців з оригінальним записом веснянок Василя Верховинця, що надало їй неповторного звучання. Стильний декор і костюми персонажів виконані з мішковино-льняного матеріалу (худ. Т. Шабанова), метафорично вирішені водяна і вогненна стихії. Глядачі, мимоволі втягуючись у ритуальне видовище, із захватом сприйняли виставу [3, с. 75–76].

У 2009 році (Шостий Міжнародний фестиваль) у конкурсній програмі брали участь творчі колективи театрів ляльок України (Вінниця, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Житомир, Кіровоград, Миколаїв, Хмельницький), Студентський театр кафедри акторської майстерності та режисури театру анімації Харківського університету мистецтв ім. І. Котляревського, зарубіжні

колективи міст: Батумі (Аджарія, Грузія), Махачкала (АР Дагестан, Росія), Набережні Челни (АР Татарстан, Росія), Волгоград, Володимир, Курськ (Росія), Ясси (Румунія) [10, с. 22].

Палітра жанрів конкурсних вистав різнобарвна: драма-феєрія “Лісова пісня” Л. Українки (Запорізький ОТЛ), лірична казка “Півтори жмені” Н. Осипової (Житомирський академічний ОТЛ), казка “Чесне велетенське” М. Шувалова (Дніпропетровський ОТЛ), драматична фантазія “Цигани” О. Пушкіна (спільний російсько-український проект Київського приватного театру ляльок “Равлик” та Курського державного театру ляльок (Росія)), лірична комедія “Сонячний промінець” О. Попеску (Театр ляльок “Luceafarul” м. Ясси (Румунія), притча “Соловей” М. Урицького за казкою Г. Андерсена (Волгоградський ОТЛ), новели “Ілюзія дійсності” А. Солоняка, П. Бронштейна (Студентський театр кафедри акторської майстерності та режисури театру анімації Харківського університету мистецтв ім. І. Котляревського), пригодницька вистава “Аргонавти” Н. Абуладзе (Театр м. Батумі), філософський каламбур для дітей та дорослих за мотивами російської народної казки “Загадка Курочки Ряби” М. Бартенева (Театр ляльок м. Набережні Челни), казка-пригода “Колобок” Є. Патріка (Кіровоградський ОТЛ), вистава у 2-х діях “Коник-Горбоконики” М. Шувалова за казкою П. Ершова (Володимирський ОТЛ), казка “Мойдодир” О. Кузьміна за К. Чуковським (Приватний театр ляльок “ІСТАРТ” м. Миколаїв), інсценізація повісті “Майська ніч” М. Гоголя – “Українська ніч”, автор інсценізації – О. Дмитрієва (Хмельницький ОТЛ) [11, с. 24]. На фестивалі були представлені ляльки різних конструкцій: петрушка, маріонетка, тростинна лялька, паркетна лялька, планшетна лялька, виготовлені з різноманітного матеріалу. У виставі Рівненського академічного ОТЛ використано нові технології, а саме: театральні ляльки виготовлено із силікону (художник – І. Кульчицька, м. Львів). Ляльки-мотанки, зачаровуючи, оживали у виставі “Українська ніч” (художник – Н. Денисова, м. Хмельницький). Зберігаючи традиції комедії Дель-арте, у спектаклях фестивалю використовувались маски. Студентський театр кафедри акторської майстерності та режисури театру анімації Харківського університету мистецтв ім. І. Котляревського презентував виставу в техніці силуетного театру [2, с. 2–3].

Сьомий Міжнародний фестиваль театрів ляльок “Подільська лялька” (2011 р.), у конкурсній програмі якого взяли участь театральні колективи з Білорусі, Литви, Казахстану, Росії (у тому числі Чуваської Республіки, Татарстану, Республіки Дагестан), Румунії, України, презентував глядачам 19 спектаклів різних жанрів. Вінницький театр ляльок цього разу здобув Диплом 3-го ступеня за виставу “Попелюшка” Т. Габбе (режисер – заслужений артист України О. Кузьмін, худ. – Т. Шабанова) та перемогу у номінації “Краща жіноча роль” (Л. Земелько – роль Попелюшки).

Під час проведення фестивалю дирекцією театру було започатковано співпрацю Вінницького лялькового театру з галузевими вузами України. Розпочато співпрацю з Київським національним університетом театру, кіно та телебачення ім. І. Карпенка-Карого, Харківським національним університетом мистецтв імені І. Котляревського. Театр став творчою лабораторією для проходження практики та створення дипломних робіт студентів навчальних закладів. Протягом п’ятих фестивальних днів актори театрів зіграли благодійні вистави на основній сцені, а також у Вінницькій обласній дитячій клінічній лікарні, Стрижівській школі-інтернаті, Вороновицькому притулку для дітей, Вінницькому обласному комунальному притулку для дітей “Добро” (всього – 10 вистав).

Восьмий Міжнародний фестиваль театрів ляльок “Подільська лялька” (2013 р.) відбувся в рамках відзначення 75-ї річниці Вінницького академічного ОТЛ. Серед 43 заяв від театральних колективів на участь у фестивалі дирекція фестивалю обрала 19 театрів для участі у конкурсі. Протягом п’яти днів на сценічних майданчиках Вінницького академічного театру ляльок, Вінницького обласного академічного музично-драматичного театру ім. М. Садовського, Міського палацу мистецтв “Зоря”, Вінницького училища культури і мистецтв ім. М. Леонтовича свої вистави презентували артисти з восьми країн світу. Зокрема, лялькове мистецтво представляли колективи з Румунії, Болгарії, Казахстану, Литви, Молдови, Росії. Україну представляли 5 академічних театрів: Вінницький, Донецький, Житомирський, Рівненський, Черкаський та 2 приватних театри – “Іст-Арт – історії артистів” (м. Миколаїв) та “Равлик” (м. Київ) [4, с. 32]. Родзинкою фестивалю стали три вистави для дорослих. Така

практика досить поширена в театрах Європи – лялькові вистави для дорослих там звичне і визнане явище. Надзвичайно зворушливу, на наш погляд, виставу презентували актори Брянського обласного театру ляльок (Росія). Це “Оскар і Рожева Дама. Листи до Бога” – філософська мелодрама за мотивами роману Еріка Емманюеля Шмітта [1, с. 15]. Гран-прі цього року отримав Белгородський державний театр ляльок за виставу “Ваня-Датський” Б. Шергіна (реж.-постановник С. Баликов). Вінницький академічний театр ляльок отримав 2-е місце за виставу “Стариган із крилами” А. Курейчика за Г. Маркесом (реж.-постановник – Л. Земелько) [9, с. 12]. Слід відмітити, що завдяки праці заслуженого працівника культури України, головного художника театру А. Гладкової, художника-постановника Т. Шабанової, художника-модельєра Т. Середенко, конструктора ігрових ляльок А. Молдована, молодих українських художників О. Іванової, Н. Павлової у Вінницькому театрі створюються високопрофесійні яскраві театральні постановки.

На участь у Дев'ятому Міжнародному фестивалі “Подільська лялька” (2015 р.) надійшло 33 заявки з різних країн світу. Проте на основі конкурсу було відібрано 19. Україну представляли 8 лялькових театрів, серед яких 5 державних: Вінницький академічний ОТЛ, Запорізький ОТЛ, Кіровоградський академічний ОТЛ, Черкаський академічний ОТЛ, Рівненський академічний ОТЛ та 3 професійних приватних театри: “Іст-Арт” (м. Миколаїв), Київський приватний театр ляльок “Равлик”, Театр “Пара-шут” (м. Київ). Серед зарубіжних учасників фестивалю – колективи Паневежиського театру ляльок на колесах (Литва), Муніципального театру ляльок “Туґуце” (м. Кишинів, Молдова), Театр “Лучеаферул” (м. Ясси, Румунія) та театральні колективи з Австрії (“Dachteater”), Венесуели (“Sharlot Teatr”), Ізраїлю (“The Galilee Multicultural Theater”), Казахстану (Мангистауський ОТЛ) та Грузії [7]. Особливістю Дев'ятого фестивалю стало змінення його формату. З урахуванням побажань і пропозицій гостей фестивалю відтепер у конкурсній програмі беруть участь не лише лялькові театри, а також драматичні театри, театри юного глядача, які представляють вистави для дітей. Так, вперше учасниками фестивалю стали Вінницький обласний український академічний музично-драматичний театр ім. М. Садовського, Коломийський академічний музично-драматичний театр ім. І. Озаркевича, Державний професійний театр юного глядача ім. Н. Думбадзе (м. Тбілісі, Грузія). В рамках продовження співпраці з профільними вузами України у фестивальній програмі взяли участь студенти кафедри “Ляльки на естраді” Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтва ім. Л. Утьосова і кафедри акторської майстерності та режисури театру ляльок Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. Карпенка-Карого.

Під час фестивалю проведено майстер-клас “Побудова сюжету вистави” (Р. Коломієць, Є. Гімельфарб), організовано екскурсійні програми та перегляд музичної програми фонтана “Рошен”, а також творчі зустрічі з глядачами. Учасники фестивалю здійснили благодійний показ вистав для дітей пільгових категорій, дітей з сімей учасників АТО.

Отже, театральний фестиваль “Подільська лялька” став творчою лабораторією для режисерів, акторів, художників, композиторів, лялькарів, а також студентів вищих навчальних театральних закладів. Фестиваль за своєю географією дав можливість розширити культурні зв'язки митців, залучив до участі всі регіони України та гостей з-за кордону. Фестиваль “Подільська лялька” за сімнадцять років свого існування збагатив театральну скарбницю України новими виставами, мистецькими відкриттями. За час проведення фестивалю із театральними постановками до Вінниці завітали театри із Києва, Харкова, Хмельницького, Львова, Тернополя, Рівного, Чернівців, Полтави, Житомира, Чернігова, Черкас, Запоріжжя, Миколаєва, Луганська, Донецька, Криму, а також Білорусі, Росії, Грузії, Литви, Польщі, Болгарії, Молдови, Румунії, Казахстану, Австрії, Венесуели та Ізраїлю. Фестиваль повернув інтерес постановників і глядачів до національної драматургії, за час його проведення було здійснено понад 100 постановок за творами українських та світових класиків (І. Франка, І. Котляревського, О. Олеса, Б. Стельмаха, М. Гоголя, М. Лисенка, Л. Толстого, П. Єршова, К. Чуковського, О. Пушкіна, А. Чехова, Г. Андерсена, Ш. Перро, Е. Гофмана, Т. Габбе, Г. Маркеса, О. Попеску, А. Шмітта), а також народні казки, епоси, повісті, драматичні твори сучасних авторів (Є. Сперанський, М. Супонін, Р. Гребенюк, О. Кузьмін та ін.). Вистави

фестивалю орієнтовані не тільки на юного глядача, але й на дорослу та підліткову аудиторію, що зробило його цікавішим і багатогранним. Тож фестиваль “Подільська лялька” сприяє розвитку лялькового театрального мистецтва, активізації культурно-мистецького життя регіону; відіграє важливу роль у культурному й естетичному вихованні глядача на кращих здобутках світової та української класики та виступає як важливий чинник утвердження України в світовому просторі як високорозвинутої культурної держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єрофеєва С. 20 європейських театрів ляльок... / С. Єрофеєва // 33 канал. – 2013. – 15 травня. – С. 15.
2. Звіт про роботу Вінницького академічного обласного театру ляльок у 2009 році / Рукопис. – Вінницький академічний обласний театр ляльок. – Вінниця. – 8 с.
3. Коломієць Р. Золотий ключик до країни щастя / Р. Коломієць. – Вінниця : Книга-Вега, 2008. – 192 с.
4. Купецька І. У Вінниці відкрився Міжнародний фестиваль “Подільська лялька” / І. Купецька // Місто. – 2013. – 15 травня. – С. 32.
5. Марчук Т. Володар Гран-прі – сябри / Т. Марчук // Панорама. – 2005. – 21 травня. – С. 4.
6. Мельник М. Дорослі гралися в ляльки, а діти – раділи / М. Мельник // Місто. – 2005. – 20 травня. – С. 10.
7. Офіційний сайт Вінницького академічного обласного театру ляльок [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://puppets.vn.ua/>.
8. Підлужна А. “Скромна чарівність” ляльок / Алла Підлужна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/CULTURE/skromna_charivnist_lyalok.html
9. Сегеда Ю. Свято лялькових театрів знов вирує / Ю. Сегеда // Вінниччина. – 2013. – 15 травня. – С. 12.
10. Фролов Е. Куклы могут всё / Е. Фролов // 20 хвилин. – 2009. – 15 травня. – С. 22.
11. Чебан О. Бенефіс ляльок / О. Чебан // Урядовий кур’єр. – 2009. – 15 травня. – С. 24.
12. Ярославець Г. Лялькове дійство / Г. Ярославець // Панорама. – 2005. – 12 травня. – С. 5.

REFERENCES

1. Yerofeyeva, S. (2013), *20 yevropeiskyykh teatriv lialok...* [20 European theaters of Puppet...], *33 kanal* [Channel 33], May 15, p. 15. (in Ukrainian).
2. *Zvit pro robotu Vinnytskoho akademichnoho oblasnoho teatru lialok u 2009 rotsi* [Report of the Vinnytsia Regional Academic Puppet Theatre in 2009] (2009), Vinnytsya. (in Ukrainian).
3. Kolomiets, R. (2008), *Zoloty klyuchyk do krayiny shchastya* [Golden Key to Happiness countries], Vinnytsya, Knyha-Veha. (in Ukrainian).
4. Kupetska, I. (2013), *U Vinnytsi vidkryvsia Mizhnarodnyi festyval “Podilska lialka”* [In Vinnytsya opened the International Festival “Podilska lialka”], *Misto* [City], May 15, p. 32. (in Ukrainian).
5. Marchuk, T. (2005), *Volodar Hran-pri – syabry* [Winner of the Grand Pri – syabry], *Panorama* [Panorama], May 21, p. 4. (in Ukrainian).
6. Melnyk, M. (2005), *Dorosli hralysya v lyalky, a dity – radily* [Adults playing with dolls, and children – were happy], *Misto* [City], May 20, p. 10. (in Ukrainian).
7. The official site of Vinnitsa Regional Academic Puppet Theater. Avialable at : <http://puppets.vn.ua/>. (in Ukrainian).
8. Pidluzhna, A. (2003), *“Skromna charivnist” lyalok* [“Discreet Charm” of dolls]. Avialable at : http://gazeta.dt.ua/CULTURE/skromna_charivnist_lyalok.html. (in Ukrainian).
9. Sehed, Yu. (2013), *Svyato lyalkovykh teatriv znov vyruye* [Holiday puppet theaters again rages], *Vinnychchyna* [Vinnitsa region], May 15, p. 12. (in Ukrainian).
10. Frolov, E. (2009), *Kukly mogut vse* [Puppets can all], *20 khvylyn* [20 minutes], May 15, p. 22. (in Ukrainian).
11. Cheban, O. (2009), *Benefis lyalok* [Benefit dolls], *Uriadovi kurier* [Governmental courier], May 15, p. 24. (in Ukrainian).

12. Yaroslavets, H. (2005), *Lyalkove diystvo* [Doll action], *Panorama* [Panorama], May 12, p. 5. (in Ukrainian).

УДК 398.3(477.54)“19”

Наталія Олійник

ВИДОЗМІНИ ТРАДИЦІЙНОЇ КАЛЕНДАРНОЇ ОБРЯДОВОСТІ СЛОБОЖАНЩИНИ У ХХ СТОЛІТТІ

У статті розглянуто видозміни календарної обрядовості Слобожанщини у ХХ столітті, досліджено календарні свята, які були актуальні в новій обрядовості. Наголошено, що однією з особливостей святкування є намагання колишньої влади по-різному заідеологізувати їх, щоб назавжди позбутися релігійності, наповнити свята та обряди новим змістом. З традиційної культури запозичуються народний пісенно-музичний матеріал, елементи дійств, атрибути та дійові особи. У результаті чого сакраментальна календарна обрядовість була видозмінена, інакше розставлені акценти, що спричинило зникнення першооснов традиційних свят.

Ключові слова: видозміни, календарна обрядовість, музично-пісенний матеріал, елементи дійств, атрибути, дійові особи, свята.

Наталія Олейник

ВИДОИЗМЕНЕНИЯ ТРАДИЦИОННОЙ КАЛЕНДАРНОЙ ОБРЯДНОСТИ СЛОБОЖАНЩИНЫ В ХХ ВЕКЕ

В статье рассмотрено видоизменения календарной обрядности Слобожанщины ХХ века, исследовано календарные праздники, которые были актуальны в новой обрядности. Отмечено, что одной из особенностей празднований является попытка прежней власти всячески придать идеологической окраски, чтобы навсегда избавиться от религиозности, наполнить праздники и обряды новым содержанием. Из традиционной культуры заимствовано народный песенно-музыкальный материал, элементы действий, атрибуты и самих действующих лиц. В результате чего сакраментальная календарная обрядность была видоизменена, иначе расставлены акценты, что уничтожило первоосновы традиционных праздников.

Ключевые слова: видоизменения, календарная обрядность, музыкально-песенный материал, элементы действий, атрибуты, действующие лица, праздники.

Natalia Oliynyk

THE MODIFICATIONS OF TRADITIONAL CALENDAR RITUALISM IN SLOBODA UKRAINE IN 20 TH CENTURY

The paper deals with modifications, which happened in Sloboda ukrainians' calendar ritualism, which were caused by changing of the political regime after the victory of the Soviet power in 1917. It is deduced what constituents of calendar festivals were used in the new ritualism.

In the classification of the Soviet era's holidays, the following festivals, such as New Year's shchedrivkas, a festival of spring, a festival of Indian summer, a festival of flowers, a festival of a meeting of spring with a summer, Kupala night and a festival of a farewell to winter were considered as traditional calendar ritual ones.